

это фикция, «фу-фу», как **говаривал** Чичиков о мертвых ду шах”(Н. Иванова).

Основная функция сочетания *не* + МГ в художественной речи - экспрессивное отрицание факта действия в прошлом. Экспрессивная семантика категоричности отрицания может выступать в чистом виде или осложняться оценочным компонентом: «*Кажется, это была первая гражданская казнь на Москве за всю ее историю. По крайней мере, в летописях ни о чем подобном не поминалось ни разу. Но и измены, подобной вельячиновской, Москва еще не **знавала** на своем веку!» (Ю. Лошиц). В докладе анализируются контекстуальные условия, способствующие реализации указанной экспрессивной функции МГ с частицей *не*.*

МГ - типичная черта видовременной системы севернорусских говоров. Естественно поэтому, что их экспрессивно-стилистическая функция - не единственная, а лишь одна из многих функций, выполняемых этими образованиями в диалектной речи.

Как и в художественной речи, они употребляются в функции экспрессивного отрицания (*Ну, я эдаких не **едала** рыбинок, экая вкуснятина!*), причем в аналогичных контекстуальных условиях (усилители отрицания, оценочная и оценочно-уподобительная лексика, наречия степени и пр.). Наиболее типично употребление их в оценочно-характеризующих контекстах, в которых, наряду с характеристикой того или иного лица, выражено субъективное отношение говорящего к предмету речи.

МГ со значением давности действия тяготеют к употреблению в устных текстах определенного жанра, а именно жанра рассказа-воспоминания. В текстах этого типа они выполняют и особую композиционную функцию, входя в состав концовок - обязательного структурного элемента устных мемуаров.

ТЕРМІН У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

Г.Г.Рогачова

(Київ, Україна)

Терміни є складовою і невід'ємною частиною мови: вони входять до системи мови, утворюючи одну з численних її підсистем - термінологічну. Тісний взаємозв'язок і взаємодія системи мови з її термінологічною підсистемою - характерна риса сучасного життя. Така взаємодія, збагачуючи літературну мову новими словами, крім того розкриває приховані можливості самих термінів, які саме в художніх текстах реалізують їх. Отже цілком виправдано чекати,

що в художньому тексті термін повинен набувати додаткових характеристик, які відповідають вимогам художнього стилю. Звичайно, терміни в художньому тексті - це якісно інші слова. Найчастіше вони втрачають тут свою дефініцію, але в них залишається те, що примушує нас сприймати їх дещо інакш, ніж інші слова художнього твору. Це, мабуть, та відстороненість терміна від художнього контексту, що призводить до неповного його розуміння і певною мірою до «семантичної спустошеності».

Глибоке проникнення науки і техніки в суспільне життя зробило природним використання термінів при описах картин природи, навколишнього середовища. Наприклад: Декорація світу досить похмура. Море, що б'є та б'є. Місяць - димчастий шмат плазми - у подертому хмар'ї (О. Гончар). Залучення терміна до художнього твору часто пов'язане із стилістичним його використанням. Термінологія становить невичерпне джерело для поповнення метафоричних засобів мови. Переносне вживання терміна в зображально-описовій функції часто призводить до створення гумористичного ефекту. Відбір і створення найбільш вдалих мовних номінацій на термінологічній основі, а також їхні комбінації у реченнях і цілому контексті великою мірою залежать від загальної ерудиції автора. Прийомами створення гумористичних ситуацій виступають: а) каламбурне переосмислення терміна: *Пивце як із чеських броварень. За четвертою кварталю стаєш радий і активний* (В. Яворівський) (від радіоактивний); б) руйнування звичного штампу: *До хлопців Венько артистично розвів руки, а офіціантку обдарував солодким, широкозахватним (з ніг до голови) поглядом* (І. Григурко); - *Гомеопатам ядерний привіт!* - сказав Василь і міцно оперся руками на прилавок (В.Яворівський); в) вкраплення термінів в фольклор: *Той, хто зрання пиво п'є - радіації не визнає* (В. Яворівський).

Пародіювання наукової дискусії досягається поєднанням «високого» наукового стилю з побутовою лексикою. Наприклад; *Ще він задав, як вони, студенти-історики, одного разу розважались. Кожен із них висував якусь наукову ідею і захищав її перед опонентами. Один першокурсник повідомив, що, перебуваючи на канікулах, він пересадив морквину з городу баби Домни на город баби Явдохи. Експеримент блискуче вдався. «Колеги!» - урочисто заявив «дисертант» - Ось плід, що успішно переборов імунологічний бар'єр, цебто межу між городами вищезгаданих «бабусь-реципієнтів». Експериментатор дістав з кишені і показав опонентам велику морквину. Опоненти її з'їли, а першокурсникові надали звання «вчений-трансплантатор».*

Найпоказовішим фактом входження терміна в загальноживу мову є порівняння нетерміна з терміном, що трапляється лише у мові художньої літератури. Точність образу, створюваного за допомогою деяких термінів, їхня загальнозрозумілість послужили причиною входження таких термінів у фразеологічні звороти, напр.: *схопити, як обценьками, пронизувати, як рентгеном*. Класичним в художній літературі стало порівняння гострого погляду з лазером, лазерним променем, напр.: *У директора гострий, як лазерний промінь, погляд - дерево може зрізати* (І.Григурко).

В твори художньої літератури потрапляють порівняння нетерміна з терміном, породжені ситуацією, подіями життя, що стали актуальними з тієї чи іншої причини. Такі порівняння можна назвати ситуативними. Їм не набути статусу традиційних, стійких порівнянь (пор., погляд гострий, як лазер), оскільки вони зникнуть разом із причиною, що викликала їхню появу. Наприклад: *Та замовкніть, ради бога! Голова від ваших теревенів, як реактор, ось-ось розірветься!* (В. Яворівський).

Варто назвати іще один вид порівнянь, де терміни відіграють значну роль. Вдало використовуючи терміни для називання побутових реалій, автор за їх допомогою інколи створює цілий образ, сповнений філософського змісту. Наприклад: - *Ось зовсім недалеко - полігон. Ракети класу «земля-небо». - Та ти що, серйозно? - Микола підхопився на лікті, але Зайченко його заспокоїв: - Лежи. То полігон душ. Цвинтар. Замість ракет - обеліски* (І. Григурко). Такий прийом використання термінів також властивий лише художній літературі.

УКАЗАТЕЛЬНАЯ МЕСТОИМЕННО-НАРЕЧНАЯ ЛЕКСИКА СО ЗНАЧЕНИЕМ ВРЕМЕНИ В РАЗЛИЧНЫХ РЕЖИМАХ ИНТЕРПРЕТАЦИИ

Н.В.Ронгинская

(Симферополь, Украина)

Темпоральность в системе указательных местоимений, соотносительных с наречиями, выражается с помощью одной единицы — местоимения *тогда*. Сравнение с локальными местоимениями (*там, здесь, тут, туда, сюда, оттуда, отсюда* - всего семь еди-